

Котлова Л.О., Котловий С.А. Цілісність і захищеність як основні критерії психологічної безпеки особистості. *Цілісний підхід у психології та соціальній роботі: теорія та практика.. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Цілісний підхід у психології та соціальній роботі: теорія та практика» (24 лютого 2023 року): Збірник тез / За заг.ред. докт. психол. наук, проф. Клочек Л.В., докт. психол. наук, проф. Гейко Є.В. – Кропивницький: ЦДУ, 2023. С.39-41.*

Котлова Людмила Олександрівна
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
к. психол. н.,
доцент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
Котловий Сергій Анатолійович,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
к. пед. н.,
доцент кафедри соціальних технологій

Цілісність і захищеність як основні критерії психологічної безпеки особистості

Останні десять років проблема психологічної безпеки стає все більш актуальною не тільки у зв'язку з терористичними актами в соцмережах в Україні, а й у зв'язку з соціальними потрясіннями під час військового стану в нашій державі. Внаслідок цього відчуття безпеки у більшій частині населення виявилось значно порушеним. Ці події останніх років і навіть місяців стимулюють дослідження таких аспектів особистісної та соціальної безпеки, які в даний час залишаються ще недостатньо вивченими. До таких, на думку ряду дослідників, належать критерії або ознаки психологічної безпеки, на підставі яких проводиться оцінка її рівня та/або здійснюється її класифікація. Ми зупинимося на розгляді ознак особистісної безпеки [1].

Спираючись на соціально-філософські погляди Amy Edmondson, пише про те, що «не існує об'єктивних критеріїв оцінки соціальної безпеки суб'єкта, незалежних від його інтересів, можлива лише об'єктивність, відповідність науковій істині» [2]. Одні автори як критерії безпеки особистості виділяють: задоволеність станом безпеки та задоволеність потреби у безпеці, адекватність відображення світу, стійкість до інформаційних впливів», стан соціально-психологічної безпеки, сприйняття власної психологічної захищеності у соціумі та виникнення довіри до іншого [3]. Інші автори виділяють фізичні, природно-психічні та власне особистісні критерії безпеки [1]. До перших відносять цілісність та стабільність фізичної структури людини, до других - такі характеристики, як: захищеність психіки, адекватність відображення та відношення до світу, адаптивність функціонування, захищеність свідомості від зміни його стану проти волі людину; до третіх - задоволеність сьогоденням,

впевненість у майбутньому, високу ймовірність досягнення життєвих цілей, захищеність цінностей, з якими суб'єкт ототожнює своє життя, переживання комфортності та потенціал розвитку особи.

Виділяють чотири групи ознак безпеки:

1. стан стабільності суспільної свідомості та інформаційного середовища, забезпечує нормальний розвиток людини і описується через такі терміни як: порядок, надійність, закон, структура, захист тощо;
2. стан свободи від (або відсутності) страху чи тривоги;
3. стан захищеності (особистості, психіки, свідомості, інтересів), що виражається у довірі, задоволеності та впевненості в майбутньому;
4. стан цілісності та адекватності, що виявляється у можливості розвитку [3].

Одним з найбільш поширених захистів у ситуації загрози життю є захист у вигляді конфлюенції, або злиття, що виявляється у розмиванні кордону між собою та іншими, у зараженні емоціями та станом іншої людини до втрати почуття свого «Я». За допомогою злиття людина намагається згладити різницю між собою та іншими, «намагаючись стримати неприємні переживання». У подібних обставинах ті, кому загрожують, можуть переживати злиття або зі своїми почуттями і тілесними відчуттями, втрачаючи здатність їх розуміти, диференціювати і висловлювати, або з іншими людьми - побратимами по нещастю, заражаючи їх страхом, безпорадністю, провинною (або, навпаки, їх протестом, рішучістю), або з терористами, неусвідомлено з їх агресивністю, жорстокістю та безкомпромісністю. Залежно від того, з чим або з ким людина перебуває у злитті, вона буде проявляти себе або як жертва, або як агресор, або як рятівник.

Порушення психологічного кордону як конфлюенції є за своїми наслідками найбільш важким для особистості, одним із свідчень цього можна вважати описаний у психологічній літературі «Стокгольмський синдром», що спостерігається у заручників терористів.

Отже, контактний кордон, чи кордон «Я» є засобом забезпечення захищеності (психологічної безпеки) особистості. Якість або характеристики психологічного кордону, а саме: жорсткість чи гнучкість, розмитість чи чіткість, проникність чи непроникність, вдавненість всередину або вигнутість назовні вказують на ступінь незахищеності, тобто виступає індикатором стану порушення безпеки.

Таким чином, порушення цілісності особистості, що виявляється в дисоціації (поділі) відчуттів, афекту, поведінки та знання, поділу тіла та духу, слів та вчинків, фрагментації особистості та втрати зв'язків між її окремими сторонами, неконгруентності, посилення внутрішніх конфліктів, а також порушення захищеності, що виражається в різних психологічних спотвореннях меж особистості свідчать про втрату почуття психологічної безпеки.

Крім цих базових ознак порушення безпеки у людини, є ще ряд інших специфічних симптомів. Наведені вище індикатори порушення цілісності та захищеності особистості можуть бути використані як орієнтири при оцінці рівня її психологічної безпеки, плануванні та здійсненні психокорекційної та

реабілітаційної роботи з її відновлення та профілактичної роботи з її забезпечення.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ibeke Vad Baunsgaard. What is Psychological Safety and How to Create it? <https://managemagazine.com/article-bank/leadership/what-is-psychological-safety-and-how-to-create-it/>

2. Amy Edmondson. Psychological Safety and Learning Behavior in Work Teams. *Administrative Science Quarterly*, Vol. 44, No. 2 (Jun., 1999), pp. 350-383. <http://www.jstor.org/stable/2666999>

3. Психологія екстремальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів : навч.-метод. посіб. / Л. І. Магдисюк, Р. П. Федоренко, А. П. Мельник, О. М. Хлівна, Т. І. Дучимінська. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 236 с.